

NAROČNINA:

Letna . Akademiki . . . 30 Din
 Drugi 40 Din
 Mesečna: Akademiki . . . 4 Din
 Drugi 5 Din

Čekovni račun številka 17.139

Uredništvo in uprava:
 UNIVERZA, Ljubljana.

18. DECEMBRA 1936.

1551

Naš rektor prof. dr. Samec:

„... da je mogoče doseči uspehe le s složnim in smotrenim delom na temelju dobro premišljenih načrtov“.

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

Rektorjeva poslanica

Prosili smo g. rektorja, naj nam pove par besed ob Novem letu. Z veseljem se je odzval naši prošnji. Poslanica je istočasno objavljena na rektoratovi deski v univerzni avli.

Ob Vašem bližajočem se odhodu na božične počitnice in ob zaključku prve in po vseh izkušnjah zelo važne etape akademskega leta, je moja želja, da Vas spremljajo na odmor moji iskreni božični in novoletni pozdravi!

Delo v tem študijskem letu smo pričeli v zavešti, da je mogoče doseči uspehe le s složnim in smotrenim delom na temelju dobro premišljenih načrtov.

Te smernice naj Vas vodijo v novo 1937. leto, v katerem nas pričakuje veseli dan, ko bo iz zemlje zrasla ponosna stavba naše knjižnice kot prvi dokaz nujne potrebe po spopolnitvi naše univerze.

Doseženi uspeh vam bodi v bodrilo pri ostvarjanju programa za razširjenje univerznih zgradb, za notranji razvoj univerze in za zboljšanje položaja akademske mladine.

Garancija za doseg naših ciljev pa je v enotnem nastopu vsega dijaštva in v odkritosrčnem soglasju med slušatelji in akademskimi oblastvi.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1936.

Rektor: Samec m. p.

Govor na ustanov. občnem zboru Slovenskega kluba

Tovariši! Tovarišice!

Če bi stopil zdajle kdo popolnoma tuj na tale naš zbor in nas iskreno vprašal, kaj hočemo, bi mu odgovorili sledeče: **klub, ki bo slovenski; ki bo akademski; ki bo stvar mlade realistične generacije.** V teh treh postavkah leži po mojih mislih naš smisel, one so več kot geslo — so program.

Slovenstvo! Tista drobna dobra svetloba, ki nam daje življenje. Stoletja se pehamo za njo, ki utripuje in plapola na tem najbolj vetrovnem koščku Evrope in se ne more in ne more razgoreti v plamen, večno dušena od prevelikih senc. Danes ta dan ko je Slovenija razkosana, nam stoji ta zadnja luč še vse bolj žarko kot kdajkoli poprej pred očmi. **Ideja slovenske svojebitnosti, svojepravnosti, pravice do samostojnosti in avtonomnosti, pa za nas ni abstrakten, eteričen ideal, marveč je to ideja konkretnega slovenskega naroda, to se pravi slovenskega delovnega ljudstva, kolikor ga je: kmečkega, industrijskega in intelektualnega.** Narod ni megljena shema, niti mistična folklorna laž, niti rasistični šovinizem, narod je marveč v kulturnem, socialnem in sploh historičnem razvoju determinirana, živa in neposredna konkretnost. Obzorja teh dni so mračna kot labirint, toda preko srede sveta gre nov red, se ustvarja nova pravičnost: pravičnost delovnega človeka. Tudi slovenskega.

Potem smo rekli, da hoče biti ta klub **akademski.** S tem hočemo poudariti, da bo skušal doseči in se obdržati nivoja, ki je s to besedo, vsaj v nje-

nem dobrem smislu vzeto, zvezan. Kultura Zapada, najsi je kakršnakoli in najsi bo njena bodoča pot takšna ali drugačna, nam je ustvarila dvoje pojmov, ki bosta kot dragocena dediščina morala preiti tudi v vsako prihodnjo obliko kulture: **pojmem kvalitete in pojmem kritičnosti.** Kvaliteta in kritičnost bosta nujno tudi osnovni gibalni in regulativni pri slehernem našem početju, tudi najmanjšem. Tovarishi, v poziciji, v kakršni smo, ni dano v naše roke nobeno sredstvo sile, propagande in oblasti. Mi smo ponosni na to, kajti klub ima možnost, da ostane čist in neomadeževan od jalovega, le za pedenj pred seboj videčega politikantstva, a obenem živ in v tesni zvezi z bitjem vsęga naroda, ki tudi stoji mimo vse današnje sile in oblasti. **Naše edino orožje je razum.** Trajen, neomajen, neodnehajoč, pa vendar suvereno miren apel na razum, pri vsaki stvari in na slehernem terenu, v tem bo ležalo naše delo, — ožje tu na univerzi, širše v javnosti. Ali je res mogoče, pa čeprav smo na Slovenskem doma, kjer nas čez in čez zakrivata talar in frak (da se izrazim po Cankarjevo), da bi uspeh tega apela docela izostal?

Tretjič je padla beseda o novi, **realistični generaciji slovenske mladine.** Ko smo zadnjič nekoč pregledovali zgodovino slovenskih akademskih generacij po vojni, torej nekako pretipali našo tradicijo, sta se nam v glavnem izluščila iz razvoja dva velika generacijska tokova. Jaz bi mu imenoval, z ozirom na njuno osrednjo karakteristiko, tako-le: **prvega vizionarnega, drugega konkretističnega.** Prvo desetletje po vojni je slovenska akademska mladina, docela v stilu časa in splošnih tedanjih razmer po vsej Evropi, sanjala. Gnala se je za visokomernimi prividi, postavljala teze, ki jih ni niti sama razumela in zato seveda tudi ni mogla izvajati njih konsekvenc.

Vzemite skupino okoli Mladine ali pa ono okoli Križa na gori, pri obeh boste kmalu opazili mnoge zelo sorodne in mnoge v bistvu iste važne poteze. Rod, ki je v teoriji proklamiral skrajni idealizem po drugi strani misticizem, se je naravno izkazal za nesposobnega, proketo konkretno življenje zgrabiti za vrat in je bil prisiljen, sklepati klavrne kompromise prav na vseh bojiščih, oziroma nazadnje končno veljavno dezertirati. — Kot v kontrastu in popolni opoziciji na ta prvi val slovenske mladine je potem v tem desetletju nekako s pričetkom Akcije za univerzo stopil na plan drugačen rod, ki je bil zlasti s početka zelo maloštevilen, pa v sebi zelo kompakten; rod previdnejših, premišljenih, na najkonkretnije usmerjenih podrobnih delavcev. Sprožil je silno mnogo, izvedel ne malo, nam vsem je še to delo neposredno pred očmi. Mislim pa, da nisem krivičen, saj ni v tem nikake sodbe, marveč zgolj ugotovitev, če trdim, da je pri tem delu ta rod poslednjih let nekako izgubil smisel za tisto širšo, obsežnejšo, kompaktnjšo, če hočete filozofsko **konceptijo vseh kulturnih, političnih, gospodarskih problemov, brez kakršne narodnega razvoja ni.** Klub, ki ga ustanavljamo, bo sedaj izvršil čudovito nalogo, če se mu posreči, združiti in spojiti v eno tukaj analizirana elementa, vizionarnega in konkretističnega. O, da nam je priti do take sinteze zanosne geste in udarnega elana pa drobnega, tihega vsakodnevnega dela. »Da nam je priti do realizma.« »Naš narod mora radikalno prekiniti z mistiko, z ekspresionizmom in z vsemi naplavinami inflacijske dobe« (besede dr. Zwitter). Vsa naša naloga je v tem, da stojimo trdno sredi stvarnosti in pozitivnih dejstev in da zgradimo iz njih novo pojmovanje okolja, sredi katerega živimo, ob neprestani pažnji na konkretne naloge, ki nas v tem okolju čakajo.

Kultura, gospodarstvo, politika — vse mora biti podrejeno temu osnovnemu vidiku našega gledanja na slovenski svet.

Politika je danes nedvomno zelo važno pozorišče slovenskega aktivnega in to žal v še višji meri

Ob Cankarjevi obletnici

Kdor je dandanes nesrečen, je zaničevanja vreden. Treba je samo pripogniti koleno, samo sladko smehljati se je treba... nič drugega. In ničesar ne sme človek videti in ničesar si ne sme želeti... Ali jaz vidim, kako gremo vsi skupaj navzdol, v neskončno blato, jaz vidim, da so nam laži in fraze vzele še tisto malo, kar smo imeli dobrega in krepkega v sebi. Kdor bi gledal to življenje od daleč, bi se mu smejal; kdor ga mora živeti in je pošten, je najboljši, da se obesi... Ničesar si ne sme človek želeti, ničesar želeti!... Ali jaz bi rad gledal ljudi, ki bi govorili brez strahu in brez ozirov in brez sebičnosti; rad bi gledal ljudi, ki bi pljunili pod mizo, predno bi izgovorili eno tistih fraz, od katerih zdaj živimo in ki so cilj in konec vsega našega neumnega in brezpomembnega delovanja... In to bi vendar ne bilo težko, ne bilo bi tako težko! — Samo oči bi bilo treba odpreti... Nič drugega bi ne bilo treba: — samo oči odpreti, dokler jih prah popolnoma ne zapraši... Zrak bi se izčistil, in mi vsi bi dihali... dihali...

(Za narodov blagor.)

— pasivnega udejstvovanja; ta važnost se obeta v bližnji dobi še povečati. Drugje sem že napisal, kako se v času na prelomu dob, v časih kritičnih zgodovinskih pretresov, pomen politične zrelosti ali nezrelosti silno stopnjuje. Do še močnejšega poudarka pa pride to dejstvo pri malem narodu, kjer so s politiko nujno zvezani tudi skoro vsi drugi, bitni življenjski njegovi problemi. Naše razmerje do politike ne sme biti diktirano od malomeščanskega strahu pred javnim življenjem in njega borbami. Poudarjam znova, da ne smemo pozabiti svoje velike dolžnosti, ki obstoji v tem, da se končno prebijemo tudi v politiki do svoje zamisli, svojega koncepta, svoje ideje, svoje slovenske politike. Daleč proč od vsega strankarstva mora iti naš spor za tem, da dvignemo sebe in okolico iz tragične trajne letargije k zavestnemu, smotrenemu in tvornemu hotenju. Mi bomo prej ali slej prisiljeni, da sunemo s svojimi slovenskimi problemi ven, v Evropo, v svet; tradicionalni slovenski konservatizem, ki je postal že usodni zakon vseh naših poti in nepoti, velja premagati! — Na tem mestu pa moram poudariti še nekaj. Stvari pri nas so v resnici težke preveč, da bi jih bilo mogoče pretresti skozi rešeto suhe dogme. Opraviti nam je še vse premalo trdega in kritičnega dela na samem sebi, izluščiti z intenzivnim in kritičnim študijem pravo in pravično, strogo in pravilno podobo naše preteklosti, dognati zvesto in kritično prav vse politične, socialne, ekonomske in kulturne temelje naših današnjih razmer — in iz vsega tega klesati šele vdano in kritično možnosti za boljšo slovensko bodočnost, za regeneracijo in novo organizacijo slovenskega življenja. Tovariši in tovarišice — druge poti v resnici ni nobene, to je edina pot.

Slovenski klub, akademski klub, realistični klub! Polni smo upanja in volje, da delamo za prižgano luč.

B. Fatur.

Smučči in vse potrebščine,
smučarsko opremo,
drsalke in sanke

A. Gorec d. z o. z.
LJUBLJANA
poleg nebotičnika

Ob 70letnici plebiscita v Beneški Sloveniji

Moramo torej pibiti, da se slovenska inteligenca ni brigala za Beneške Slovence, kakor se je malo ali nič zanimala za Koroško; temu je pripisati, da se Beneški Slovenci prav nič, Korošci pa premalo čutijo Slovence... Slovenci nimamo danes niti pravice reklamirati Beneško Slovenijo zase. Bila nam je vedno tuja, nepoznana; sama je čutila, da je Italija njena domovina.

Henrik Tuma.

Molče smo prešli letošnji 22. oktober kakor vsa prejšnja leta in nihče ni izpregovoril besede, da bi nas opomnil dogodka pred sedemdesetimi leti, ko se je vršil v Beneški Sloveniji dne 22. oktobra 1866 plebiscit, ki je moral odločiti, ali pripade ta pokrajina Avstriji ali Italiji. In vendar bi nam morala biti ta letnica vedno živo v spominu in šteti bi jo morali med najpomembnejše datume naše novejšje zgodovine.

Beneški Slovenci so kakor prekmurski in rabški Slovenci vsa stoletja živeli svoje posebno življenje brez zvez z ostalimi Slovenci in pod drugimi gospodarji. Malo vemo o njihovi preteklosti, ker naši zgodovinarji še niso raziskali spomenikov, ki jih hranijo Beneška Slovenija in nekatere knjižnice in arhivi. Kajti razen Simona Rutarja, Henrika Tuma in Josipa Puntarja ni bilo in ni nikogar, ki bi nam bil začel odkrivati ta kos naše zemlje, ki se je odtrgala od nas in se nam izgubila za mejo.

Franki, oglejski patrijarhi in Benetke so bili gospodarji Beneške Slovenije. Toda ohranjeni spomeniki pričajo, da so Beneški Slovenci skozi vsa ta stoletja vzdržali svojo ureditev dežele. Tuma pravi, da so slovenske soseske v Beneški Sloveniji imele svojo upravo, svoja sodišča, svoje finance in svojo vojsko, torej polno avtonomijo, vse do leta 1805, ko so Francozi po padcu Beneške republike zasedli tudi Furlanijo in Beneško Slovenijo ter odpravili domačo avtonomijo. Po dunajskem miru je leta 1816 Beneška Slovenija pripadla Avstriji, ki je uvedla v deželi trdo vlado političnega in gospodarskega pritiska. V teh letih je postajalo v severnih italijanskih pokrajinah vse močnejše gibanje za osvoboditev Italijanov izpod avstrijske vlade. Enak odpor proti Avstriji je rasel v Beneških Slovencih. Ko je Italija leta 1866 premagala Avstrijo, so se Beneški Slovenci s plebiscitom izrekli za Italijo. Dne 22. oktobra 1866 je bilo vključenih v italijansko državo 40.000 Slovencev.

Le petdeset let so živeli Beneški Slovenci s Slovenci drugih avstrijskih pokrajin v mejah iste države. S plebiscitom leta 1866 pa je zarezala mednje državna meja in končno ločila Beneške Slovence od slovenske skupnosti. Lahko je razumeti, da so se Beneški Slovenci odločili za naprednejšo Italijo, ki je takrat nastajala, in proti nazadnjaški Avstriji, v kateri so Beneški Slovenci preživeli dva absolutizma pod Metternichom in Bachom. V tem času udušenega življenja je slovenska politika šele nastajala, narod pa še ni bil dozorel do zavestnega hotenja in dejanja, najmanj Beneški Slovenci. Na drugi strani se je italijansko meščanstvo z določnimi smotri in jasnimi pogledi ob geslih svobode in enakopravnosti borilo za osvoboditev in zedinjenje. Že leta 1831. je postavil njegov ideolog Mazzini italijanske meje do Trsta, leta 1860. do Soče. L. 1866. je že uradna Italija zahtevala mejo ob Soči. Teh italijanskih načrtov Beneški Slovenci niso razumeli in se niso zavedali, kaj bo zanje pomenilo, priti kot narodna manjšina v nacionalno italijansko državo, v kateri je bil njihov položaj čisto drugačen kot takrat, ko so branili vzhodno mejo Beneške republike. Kajti to dobo označuje nastanek nacionalizmov, ki so se v naslednjih desetletjih razvili v mogočne imperializme. Ti nacionalizmi in imperializmi so odločilno posegli v razvoj slovenskega naroda in ga postavili pred velike naloge, obraniti svojo narodnost pred njimi. Slovenci tem nalogam niso bili kos. Dogodki so jih prehitovali. Prvič se je to zgodilo leta 1866, ko se je nekaj desetletič Slovencev ločilo od drugih in s tem oslabilo narod, ki je v naslednjih letih na taborih komaj začel svoje politično življenje. Če bi bila takrat živeča med Slovenci misel Zedinjene Slovenije, bi se bili

Beneški Slovenci v plebiscitu leta 1866 morda odločili drugače.

Kakor da je usoda Slovencev zvezana s plebisciti. Štirinapetdeset let po plebiscitu v Beneški Sloveniji, se je vršil plebiscit na Koroškem, v pokrajini, ki je bila neposredno izpostavljena nemškemu pritisku. Spet so slovenski glasovi odločili, da so potegnili državno mejo sredi slovenskega ozemlja. Na drugi strani se je naša meja tudi umaknila od Nadiže daleč sem čez Sočo prav do Alp. Ko se je vršil Koroški plebiscit, je bil beneški že pozabljen. Če bi se ga bili spominjali in se učili iz njega, bi bila tudi tu odločitev morda drugačna. Danes pozabljamo že tudi Koroški plebiscit.

In vendar bi morala biti tudi nam kakor vsa-

kemu narodu zgodovina kos sedanosti, njena tradicija opora v današnjih prizadevanjih. Spoznavanje sil, ob katerih smo rastle ali padali, njihovih razmerij in vzročnih zvez bi nam odprli pogled v zakonitosti razvoja in omogočili suvereno obvladovanje našega življenja, da so se slednjič toliko dvignili, da bi postali samostojno misleč in snujoč narod. Tudi ta težka sedemdesetletnica nas opozarja na delo, ki nas čaka, če nočemo, da bi se uživala v nas tradicija plebiscitov. Med pogoje tega dela spada tudi ustanovitev stolice za slovensko zgodovino na naši univerzi. Obletnica, ki se je danes spominjamo, naj nas združi v prizadevanju, da bomo imeli k letu stolico za slovensko zgodovino že ustanovljeno.

Najlepše

zimske suknje in
obleke dobite pri

J. Maček

Ljubljana

Aleksandrova c. 12

Anton Melik: Slovenija

Spričo razmeroma ogromne leposlovne književnosti, ki jo nudi naš knjižni trg, je vsekakor upravičena pozornost, ki jo vzbude nekatera redka znanstvena dela, ki so namenjena predvsem široki javnosti, zlasti še, če gre za delo domačega znanstvenika. Zdi se, da ima prav Slovenska Matica, kar se tiče znanstvenih publikacij, zelo srečno roko. V njeni založbi izhaja monumentalna Cankarjeva zgodovina umetnosti, lani pa je pričela izdajati kot izredno publikacijo obsežno zasnovan geografski opis Slovenije, katerega avtor je vodja geografskega inštituta prof. dr. Melik. Ta knjiga bo razdeljena v dva dela, od katerih je dosedaj izšel prvi del v dveh zvezkih. Pravo regionalno geografijo Slovenije bo obravnaval avtor šele v drugem delu, dočim v prvem analizira splošno-geografska dejstva s področja Slovenije ter se obenem mnogo bavi z geografsko teorijo, zlasti ko obravnava poglavja iz geomorfološkega in meteorološkega opisa.

Področje svojega raziskovanja je prof. Melik razširil na vse slovensko ozemlje, ki tvori v etničnem oziru sklenjeno enoto. Na začetku določa avtor one geografske in geografsko-politične činitele, ki so kakorkoli posegali v zgodovino slovenskega naroda, ali imajo še danes odločnejši vpliv na politično in gospodarsko življenje Slovencev. Zlasti jugoslovanski del slovenskega ozemlja ima z vidika teh činiteljev važno vlogo, ki lahko odloča o bodoči politični situaciji v srednji Evropi. Najprej podaja avtor geomorfološki opis, ki zahteva že po svoji naravi obširno obdelavo, ne le kot analiza premnogih reliefnih in strukturnih variacij naših tal, temveč še, ker mora pisatelj nuditi prav pri tem opisu bravcu več teoretičnega uvajanja, da se more le-ta s pridom orijentirati v nagromadeni snovi. Slični konceptijo ima naslednje poglavje, ki je v najširšem prav tako fizikalno-geografskega značaja in ki obsega obravnavo podnebni ter vodnih razmer na našem ozemlju.

Od teh osnovnih poglavij o fiziških svojstvih slovenske zemlje preide avtor po zmiselnih razporedbi k geografskemu opisu bioloških pojavov, najprej rastlinja in živalstva in potem človeka. Tukaj določa predvsem one geografske činitele, ki vplivajo na življenjski obstoj in površinsko razporeditev rastlinstva ter živalstva. Obsežnejši je historijat poselitve našega ozemlja, pri čemer zasleduje pisatelj predvsem ta namen, da rekonstruira sliko o poteku naselitve in genetično določi obseg narodnostnih meja z ozirom na prirodne faktorje, ki so tukaj sodločali.

Dočim se vsebina prvega zvezka nanaša le na splošne prirodne znamenitosti slovenske zemlje, se v drugem zvezku bavi avtor s proučevanjem tistega geografskega področja, katerega bistvo tvori razmerje človeka do zemlje, na kateri se je naselil. To je področja iz splošne gospodarske geografije, antropogeografije in demografije. Razumljivo je, da je težišče pomembnosti spisa tako z

gospodarskega in socialnega kot kulturnega vidika, predvsem v tem delu. Saj je gotovo, da nas Slovence v sedanji dobi vznemirjajo prav tako kot ostali svet, ravno gospodarski in socialni problemi, ki so v svojem bistvu kompleksni pojav, in katerih rešitev zavisi v mnogočem od geografskih dejstev. Zato more biti dobra sintetična geografska slika nekega ozemlja prav s pridom uporabljiva pri študiju narodnega gospodarstva, odnosno more biti celo njegova podlaga. Podrobnejši pogled v obdelavo iz gospodarske geografije in demografije, ki jo je izvedel prof. Melik, bi pokazal, da je delo v tem pogledu zelo srečno izpeljano. Avtor je moral biti pri obravnavanju snovi pozoren na to, da ne bo zašel s področja geografije, da pa bo obenem mogel jasno naznačiti one faktorje, ki nudijo snov že drugim posebnim panogam raziskovanja, ki prihajajo v gospodarskem ali v kakšnem drugem oziru za nas v poštev. V poglavju o razdelitvi našega zemljišča po kulturnih kategorijah, pride avtor do ugotovitve velikega nesorazmerja med relativnim gozdnim arealom in arealom zorane zemlje, zlasti na nekaterih področjih Slovenije. S tem v zvezi nakaže interesantno poglavje iz narodnega gospodarstva, ki zadeva možnost notranje kolonizacije tako, da se umaknejo relativna gozdna tla obdelanemu zemljišču. Podobno pokaže pisatelj malo naprej s pomočjo primerjalne statistike na nerentabilnost našega kmetijskega obrata ter s tem v zvezi na nujnost temeljite racionalizacije kmetijstva. Enako so postavljene v območja demografskega opisa Slovenije zanimive ugotovitve, ki zadevajo zlasti socialno-politične, pa tudi gospodarske razmere pri nas in ki nujno vodijo do nadaljnjih proučevanj, ker se tikajo življenjskih interesov slovenskega ljudstva.

Ko tako gledamo na geografski opis Slovenije, moremo šele spoznati njegov pravi in globlji pomen. Ne le, da je poznanje geografije lastne zemlje nujno za vsakogar, ki mu le-ta količkaj pomeni, marveč je važno zlasti za tistega, ki je interesiran na njeni gospodarski in kulturni prosperiteti in ki se hoče znanstveno baviti z vprašanji, ki jih stavlja domače socialno življenje na dnevni red. Saj je nedvomno, da določajo vprav materialni prirodni pogoji vsake dežele njeno gospodarsko in kulturno veljavo, ter v mnogočem tudi politično zavisnost.

S svojim raziskovanjem na področju Slovenije je prof. Melik storil odločilni korak naprej na poti, po kateri se mora ravnati znanstveno delo na naši univerzi. Pri tem je vredna vse pozornosti zamisel njegovega seminarja, ki jo je tudi že ustvaril. V njem vodi g. prof. poglavito delo v zmislu podrobnega raziskovanja manjših geografskih enot ali posameznih naselij na Slovenskem. Zbiranje gradiva, zlasti s področja domače gospodarske in regionalne geografije ter statistike o gibanju prebivalstva po posameznih krajih, je tukaj poglavito važnosti. S tem, vedno natančnejšim in popolnejšim materialom, bo mogoče prodreti do marsikaterih zanimivih ugotovitev, ki bodo še iz-

popolnjevale podobo slovenske zemlje. Poleg tega dela na univerzi sami pa je važno še ono, ki naj bi se v istem zmislu vršilo zunaj nje. Sistematično raziskavanje tako velikega geografskega področja kot je Slovenija, nudi največ težav v tem, ker ni mogoče povsod ugotoviti do podrobnosti dejansko stanje, ker bi to zahtevalo proučevanje na podlagi autopsije in to morda še skozi daljšo dobo. Zaradi tega je nujno, da se pri zbiranju podatkov uveljavi kolektivna metoda dela na čim širši podlagi. Konkretizirati se bo mogla pa metoda tako, da bodo zainteresirani izobraženci po posameznih predelih Slovenije (pri tem prideta v poštev še posebno Julijska krajina in Koroška) vodili sistematično proučevanje nekega geografsko važnega pojava v domačem kraju. (S področja gospodarske geografije, t. j. kemični in hidrotehnični institut. Po povratku se je zglasil pri g. rektorju naš poročevalec in ga prosil, naj razloži študentom sedanj položaj naše akcije.

Kemični institut

Študentje smo na zadnjem občnem zboru Akademске akcije enotno in brezpogojno stavili zahtevo, naj najde kraljeva vlada možnosti, da vstavi postavko za kem. institut že v letošnji državni proračun. Še preden pa je odbor A. A. začel z rednim delom, je g. rektor dr. Samec, zavedajoč se nujnosti vprašanja, odpotoval v Beograd, da izposluje kredite za prvi dve etapi dograditve tehnike, t. j. kemični in hidrotehnični institut. Po povratku se je zglasil pri g. rektorju naš poročevalec in ga prosil, naj razloži študentom sedanj položaj naše akcije.

Gospod rektor je z ozirom na kemični institut poudaril, da se je že dalj časa bavil z zamisljivo novega instituta. Dosedanje prostore v kletih lahko smatramo le kot provizorij, ne morejo pa predstavljati končne rešitve. Svoj čas je g. prof. Vurnik izdelal idejne osnutke za zgradbo poslopij celotne tehnike, ki naj bi stala na prostoru med sedanjim poslopijem tehnike in rimskim zidom na Mirju. Medtem so vodili študentje skupno s predstavniki univerze in slovenskimi kulturnimi krogi akcijo za knjižnico. Nesmiselno bi bilo zahtevati nov institut že tedaj, ko še nismo dosegli kreditov za biblioteko. Ko pa je bil za knjižnico potreben znesek odobren, je sklical g. dekan tehniške fakultete anketo, pri kateri so sodelovali predstojniki vseh institutov na tehn. fak., zastopniki banovine in društva inženirjev ter zastopniki študentov. Na tej anketi smo določili program, po katerem naj se tehniška fakulteta izpopolnjuje. Po vrstnem redu, ki je bil tu določen, je prišel kot prvi na vrsto nov kemični institut.

Na osnovi sklepov te ankete je g. rektor takoj zaprosil za podroben načrt g. prof. Vurnika, ki je izdelal načrte prvega dela novega instituta, to je predavalnice z najpotrebnejšimi laboratoriji in to v treh etažah. Gospod rektor je predlagal k proračunu anuiteto, na osnovi katere bi mogla Hipotekarna banka odobriti posojilo ca 2.200.000 Din. Ta znesek bi zadostoval za izvršitev že od g. prof. Vurnika projektiranega trakta in dograditev novih dijaških laboratorijev.

Koncem prejšnjega meseca si je komisija ogledala zemljišče, kjer naj bi stal nov institut. Ugotovila je, da so v tem celotni regulacijski načrt tega dela mesta izpremenili in da se načrti za kem. institut ne skladajo s sedanjo regulacijsko zamisljivo. Gospod prof. Plečnik, ki je izdelal regulacijski načrt, je podal osnovno idejo glede razporedbe traktov in posebej poudarjal, naj se novi trakti grade kakor to zahteva dejanska potreba in estetika okolice, naj se pa ne ozira na stil sedaj stoječega dela tehnike. Iz teh razlogov je treba izdelati ponovne načrte. To delo izvršuje, upoštevajoč Plečnikov regulacijski načrt in Vurnikov projekt instituta, tehnični oddelek banske uprave.

V tem položaju je odšel g. rektor v Beograd. Dobil je zagotovilo načelnika splošnega oddelka v prosvetnem ministrstvu, da je to potrebo novega instituta uvidel in da bo dal g. ministru prosvete tozadavne predloge. Naloga slovenskih ministrov in poslancev kakor tudi študentov in akademske akcije pa je, doseči, da bo kraljeva vlada in parlament postavko za nov kem. institut že v letošnjem proračunu sprejela in tako pripomogla naši univerzi do drugega koraka v njenem razvoju.

Hidrotehnični laboratorij

Spričo vesti, ki so se v začetku tega semestra pojavile na univerzi, da so kemičnemu institutu odpovedani prostori v realki in da si mora montanistični oddelek do konca tega šolskega leta zagurati kredite za novo stavbo, če hoče še nadalje ostati v Ljubljani, je stopilo vprašanje hidrotehničnega laboratorija nekoliko v ozadje. Kljub temu pa hidrotehnični laboratorij sam ni zgubil na aktualnosti in ne smemo dopustiti, da bi vprašanje hidrotehničnega laboratorija bilo stavljeno z dnevnega reda.

Pred tremi leti se je na inicijativo predstojnika za vodne zgradbe prof. ing. Žnidaršiča osnovalo Društvo za zgradbo hidrotehničnega laboratorija, ki si je postavilo za nalogo, preskrbeti potrebne načrte; od merodajnih faktorjev banovine in države kot tudi od zainteresiranih privatnikov pa potrebna denarna sredstva. V svoji propagandni brošuri, ki je leta 1934. izšla, je društvo že priobčilo definitivne načrte in strokovni javnosti utemeljilo potrebo novega hidrotehničnega laboratorija: za uspešno znanstveno delo v področju vodnih zgradb na ljubljanski univerzi je potreben hidrotehnični laboratorij v Ljubljani. Na drugi strani pa ima hidrotehnični laboratorij tudi velik narodno gospodarski pomen za slovenski teritorij. Če se hočemo racionalno lotiti reševanja hidrotehničnih problemov (melioracije, regulacije rek, izraba vodnih sil itd.), potrebujemo nujno hidrotehnični laboratorij, v katerem je možno potom modelnih poizkusov priti do najekonomičnejše rešitve.

Društvo za zgradbo h. l. je načrte predložilo gradbenemu ministrstvu v odobritev, ki jih je pa zavrnilo, češ, da ni kompetentno odobriti načrte za zgradbo, ki jo bo postavilo privatno društvo.

S tem je Beograd v principu odklonil gradnjo hidrotehničnega laboratorija iz državnega proračuna. Društvo se je obrnilo tudi na univerzo, naj stavi v svoj proračunski predlog postavke za hidrotehnični laboratorij. Rektorat univerze pa to ni smatral za oportuno, ker še vprašanje univerzitetne biblioteke ni bilo rešeno. Ko je A. akcija uspela z univerzitetno biblioteko, je v svoj program sprejela postavitev hidrotehničnega laboratorija. Na intervencijo A. akcije je tudi rektorat poslal na gradbeno ministrstvo načrte za novi hidrotehnični laboratorij v Ljubljani. V predlog k letošnjemu proračunu pa je univerza predlagala postavke 300.000 kot anuiteto za h. l. Načrti so bili v principu odobreni. V avgustu pa jih je gradbeno ministrstvo vrnilo z zahtevo nekaterih popravkov. Tudi ti popravki so bili pravočasno izvršeni. Formalna stran je bila torej urejena.

Vprašanje je bilo le, če bo prosvetni minister predlog rektorata ljubljanske univerze osvojil in končno če bo vlada na to pristala. Predsednik Akademске akcije tov. Verbic, ki je sam prevzel vso akcijo v roke, se je verjetno resnično potrudil. Bil je stalno v stiku z obema slovenskima ministroma dr. Korošcem in dr. Krekom. Iz optimističnih poročil o teh razgovorih, ki jih je dajal tov. Verbic, se je dalo sklepati, da bodo kat. tov., ki so nekam nasilno vzeli odbor popolnoma v svoje roke, pridobili univerzi hidrotehnični laboratorij. Saj je dr. Korošec sam baje izjavil, da se bo zavzel za h. l. V proračunu pa vendar postavke ni bilo. Prosvetni minister predloga ljubljanske univerze ni upošteval.

Medtem pa je institut za vodne zgradbe izposojila pri Univerzitetnem skladu, ki ga je dobil na postavke v mestnem in banovinskem proračunu. Nakupil je stroje in aparate ter uredil v neki opuščeni garaži začasni provizorij. In z začetkom tega semestra je začel h. l. že s praktičnim delom.

Z začasno ureditvijo provizorija pa vprašanje hidrotehničnega laboratorija ni in tudi ne sme biti definitivno rešeno. Provizorij sam, za katerega je predstojnik instituta za vodne zgradbe prof. Žnidaršič tudi sam dal potrebna denarna sredstva, nam dokazuje vse aktualnosti tega vprašanja.

Če hočemo k novemu programu A. akcije 1940, ki so ga katoliški tovariši pravilno postavili, dati konkretni predlog, potem naj bo zahteva slovenske akademske mladine: v državni proračun 1937/38 postavko za hidrotehnični in kemični laboratorij ter za nove zgradbo montanističnega oddelka!

Berete božično številko našega lista. Prosim Vas, da se ob tem spomnite, na kakšna gmotna sredstva smo navezani.

Samo in izključno na naročnino!

Prepričani smo, da razumete, kaj se to pravi. Zato z gotovostjo pričakujemo, da boste vsi, ki dobivate naš list, takoj poravnali naročnino.

Novi odbor Akademске akcije

Volilna komisija (pod predsedstvom g. doc. dr. Kušaja) je določila po volitvah sledeči odbor: preds. Jože Derkač cand. iur., podpr. Muha Gašper cand. ing., tajnik Štular Fr. stud. tehn., blag. Kavčič Rajko cand. chem.; odborniki Žakelj Ciril, Orožen Milan, Koželj Tone, Uršič Jože; namestniki Leskovar, Röck, Dolenc; revizorji Pavle Verbic, Briški Tine, Fajs R. Predajna seja je bila 30. nov. Na tej seji so se po predlogu tov. Muhe razdelila še posebej posamezna področja dela v Akciji. Referat za hidrotehnični laboratorij je prevzel tov. Muha, za kemični institut tov. Kavčič, za rudarskega tov. Štular; za seznam akademskega starešinstva ter za arhiv tov. Žakelj. Za vse drugo, kakor centralno poslopje, kliniko, ustanove i. dr. je prevzel referat tov. predsednik sam. Delegat pri Akciji za razširitev ljubljanske bolnice je tov. Uršič.

Gotovo lahko zaradi te razdelitve posameznih »resorjev« v Akciji pričakujemo več in hitrejših uspehov, ker bodo pač posamezni referenti čutili odgovornost za posamezne smeri dela in bodo vzporedno rodili akcijo na več področjih. Na rednih vzporedno vodili akcijo na več področjih. Na rednih ra prirejela Akcija vsak mesec, bodo posamezni referenti lahko prinašali dovolj podrobna in jasna poročila o položaju dela na njihovih področjih.

Na tej in na naslednji seji, 9. dec., se je nadalje obravnaval program najbližjega dela. Odbor je osvojil program liste »1940«, kar pomeni neprekinjeno Akcijo za dograditev popolne univerze s kliniko do l. 1940, kot svoj širši program. V skladu z njim pa si je določil za svoje najbližje delo nekaj razširjeni program 2 liste: kot amandman v proračun 1937-28 hoče doseči 3 milijone dinarjev za kemični institut in 3 milijone za hidrotehnični laboratorij. V tem smislu se takoj začne z vsem delom, ki je potrebno, da se popolnoma zavzamejo za to vsi gg. poslanci, senatorji in ministri (Akcija potuje v teh dneh v Beograd), da se pri ban. upravi pospeši, izdelava načrtov in dr.

Dne 7. dec. je priredila Akcija ogled provizoričnega hidroteh. laboratorija na cesti dveh cesarjev. Provizorij se nahaja v garaži Stavbne družbe, ki jo je dala v najem za 10 let, in je last društva, ki ga je ustanovilo. Društvo prejema denar od svojih članov, od ustanovnih članov, letno 20.000 Din od banovine, 1000 od celjske občine, 20.000 od ljubljanske mestne občine. Društvo ima še do zdaj okr. 100.000 Din dolga, banovina bi morala zvišati dotacijo, saj bo imela prav ona največ dobička od laboratorija. Za Akcijo, ki hoče doseči od države zidavo novega poslopija, pa je važno dejstvo, da bo ta laboratorij prvi na Balkanu. Provizorij je z vsemi stroji last privatnikov, ki so pa pripravljene, ko bo dovršen, podariti ga tehnični fakulteti. Da zainteresira za to prepotrebno napravo vso javnost, bo Akcija priredila v januarju javno zborovanje, na katerem bodo gg. inženirji povedali svoja mnenja o potrebi in pomenu laboratorija.

Glede širšega programa, ki ga je kljub temu, da bo z vodstvom nujne akcije za najbližje letošnje potrebe nedvomno silno zaposlen, obdržal predsednik sam za svoj referat, je bilo obravnavanih nekaj prvih smernic. Treba je do kraja preštudirati konkretne probleme obeh danes znanih načrtov, ki smo jih mi nakazali v zadnji številki, predvsem vprašanje stroškov za oba načrta.

Pripominjamo, da bo Akcija, če hoče vprašanje celotne univerze prijeti stvarno, morala uveljaviti vso svojo iniciativo tudi za to, da se še enkrat izdela in spravi v življenje enoten in moderen regulacijski načrt za vso Ljubljano. Morda se bo tu srečala s slabo in diletantsko organizacijo teh reči pri nas, anarhičnostjo in križanjem osebnih interesov posameznih vplivnih privatnikov; toda, ko bi naše javno življenje ne bilo Avgijev hlev nezrelosti in izkoriščanja pozicij, tedaj bi Akcija morda sploh ne bila potrebna.

Avtonomija univerz

Rektor univerze v Ženevi, prof. Rappard, je o univerzni avtonomiji takole govoril (»Prager Presse« 6. dec. 1936):

»Očitati univerzi intelektualizem in racionalizem pomeni toliko kot očitati soncu, da sije, nōči, da je temna, ali pa slikarstvu, da ni glasba. Skratka, prav žalostna zmešnjava pojmov. Naložiti univerzi, naj služi za propagando neki doktrini, ki temelji na avtoriteti, ne pa na znanstvu, se pravi narediti iz nje žogo, s katero se bo igrala politika, se pravi, univerzo najprej globoko ponižati in potem do kraja uničiti.«

Za slovensko šolstvo

Za javne prosvetne zadeve smo se doslej le malo brigali, prepuščajoč skrb samo nekaterim, ki so jo začutili po svoje in reševali prosvetne probleme po slučajnih in trenutnih domislekih ter po svoji politični in svetovnonazorski pripadnosti in miselnosti. In vendar je slovenska prosveta stvar, ki zadeva ves naš narod in za katero bi moral tudi skrbeti naš narod.

Dr. Stanko Gogala.

Vprašanja našega šolstva postajajo od dne do dne važnejša in nujnejša. Vrsta pedagogov in pedagoških društev čuti, da se je tu treba précej lotiti dela, ker današnje stanje naše šole ne dopušča odlašanja. Ko se spoznavamo s šolskimi problemi, vidimo, da so posamezni pedagogi ali posamezne njihove organizacije tudi že začeli z delom. Pišejo, razpravljajo, sklepajo. Samo škoda, da je to iskanje dosti raztrgano in neorganizirano in da po drugi strani slovenska javnost tako malo vé o tem, dasi je v šolskih stvareh prav vsakdo neposredno prizadet.

V tej zvezi se nam zdi potrebno, pomuditi se pri članku »Nekaj misli o slovenski prosvetni politiki«, ki ga je objavil v »Času« profesor in docent dr. Stanko Gogala. Pisatelj najprej postavlja načela, ki bi morala veljati kot osnova naše prosvetne politike: prvič, da je slovenska prosveta stvar, ki zadeva ves naš narod in ne sme postati zadeva političnega ali strankarskega boja; država mora biti v službi naroda in njegove prosvete in ne narobe; drugič, prosvetna politika se mora depolitizirati; edini odločilni vidik za izbiranje kulturnih delavcev na splošno in učnega osebja še posebej mora biti strokovna in kulturna kvalifikacija; tretjič, vse naše prosvetno delo se mora voditi z vidika kulturne kvalitete in kulturne globine, zlasti v šolah je treba množico učnih predmetov nadomestiti s poukom, ki bo po učni snovi manj obsežen, toda vsebinsko poglobljen. Vir prosvetnega dela naj bosta narodna in občna kultura.

Ko prehaja pisatelj na slovensko šolstvo in njegovo organizacijo, najprej z vsem poudarkom zahteva:

Glede vsega tega je načelno in dosledno stališče slovenske prosvetne politike zelo jasno in preprosto: ne dopušča naj nikakršne redukcije našega šolstva, ker ga za nas ni prav nič preveč, ne pustimo si demontirati niti ene osnovnih stanic naše ljudske prosvete, saj ni za nas nikakršnih političnih ali gospodarskih razlogov, radi katerih bi pristali na tako zmanjšanje števila naših šol ali ga samo tiho trpeli. Ne gre za število naših šol in učiteljev(-ic) v primeri s stanjem šol in števila učiteljev drugod po državi, ne gre za procent šolstva, ki odpade na Slovence, niti ne za nesorazmernost denarnih izdatkov v primeri s prosvetnimi izdatki po drugih banovinah. Mi hočemo obdržati popolni doseganji aparat naših šol, ga celo razširiti in izpolniti in ne moremo dopustiti nikakršnega okrnjevanja. V tem pogledu ne gre za uvidevnost, na katero tako radi apelirajo, ter moramo biti v interesu naše prosvete načelno neuvidevni za kakršnokoli redukcijo. Ostati nam mora vsaj toliko šol kot jih imamo. To ni zahteva te ali one politične slovenske stranke, temveč zahteva celotnega našega naroda, ki je vajen svoje visoke kulture in bi bil zanj kulturni padec nekaj neznošno hudega in težkega, ker je pač vsak človek tak, da bi hotel vsaj obdržati, kar je kdaj imel in kar si je s težavo priboril. Zato je danes zmanjšanje naših šol za Slovence načelno nesprejemljiva stvar in glede nje je nemogoče kakršnokoli politično mešetarjenje.

Glede dela za prenovitev našega šolstva ugotavlja tudi dr. Gogala, da je neorganizirano, da ne vodi do realizacije in da je zato nujno, da se ustvari slovenski avtonomni kulturni svet kot priznani posvetovalni organ prosvetnega oblastva, po svojem značaju nepolitičen, in v svojem delu izhajajoč le iz prosvetnih vidikov. V njegovo področje bi spadale prav vse slovenske kulturne zadeve od ustanovitve slovenske akademije in delovanja univerze do osnovnih šol.

Ne bi bilo želeli, da bi ta predlog ostal v reviji, v kateri je izšel, kakor tudi ne, da bi ostala razmišljanja in razpravljanja omejena na ozek krog pedagogov. Kajti potrebno je, da se o vseh problemih pouči vsa slovenska javnost in se vsa požene v boj za preureditev in izpopolnitev našega šolstva. Mi, slovenska mladina, ki smo izšli iz današnjih šol, čutimo vso to problematiko in hočemo biti del te javnosti. Nekako v istem času, kot je dr. Gogala objavil svoj članek, smo mi v svojem listu načeli razpravo o šolskih problemih. Prihodnjič jo bomo nadaljevali s članki, ki nam bodo prikazali nekatere

probleme osnovne šole in posebnih šol za defektne otroke. V nadaljnjih številkah si bomo skušali približati vprašanja drugih šol. Pri tem nas bo vodila želja, pomagati pri organizaciji našega šolstva v skladen organizem, čigar vodilni organ naj bo slovenski kulturni svet.

Ne vemo, ali si je dr. Gogala že konkretno zamislil izvedbo svojega predloga in zlasti, kdo ga bo izvedel. Morda je že napravljen prvi korak z iniciativo osnovnošolskih in meščanskošolskih učiteljev ter srednješolskih profesorjev, katerih strokovne organizacije so se sporazumele, da ustanove Prosvetno zbornico, ki bi po enotnih smernicah in zlasti iz čisto prosvetnih vidikov, ločeno od političnih organizacij, pripravljala in izvajala načrte za naše šole. Želimo, da bi bila Prosvetna zbornica kmalu ustanovljena in da bi pritegnila še organizacije in ustanove tja do univerze ter se tako razvila v slovenski kulturni svet. Naj bo ustanovitev slovenskega kulturnega sveta eden naših smotrov prihodnjega leta!

O anonimnosti v našem časopisju

Priobčujemo predlog tov. Tancigove za podpisovanje člankov. Prosimo še drugih prispevkov, da ta predlog, ki se nam zdi načelno pravilno utemeljen, zadostno pretehtamo.

»Starejši ko časopisje samo, je boj proti anonimnosti«, piše Dorifat, profesor za novinarsko znanost na berlinski univerzi v svoji knjigi »Die Zeitungswissenschaft«. Vprašanje o upravičenosti ali neupravičenosti anonimnosti je pri nas še posebej aktualno. Lahko rečem, da se pri nas načelo anonimnosti v dnevnikih izkorišča in se skrivajo za njim vsi tisti, ki bi se nikoli ne upali z besedo na dan, vsaj v taki obliki ne kot sedaj, če bi morali pod svoj članek napisati tudi svoje ime.

Brez dvoma je, da je časopis kot enota sama sebi neoseben in anonimen. Vkljub vsej pomembnosti in važnosti vodilnih peres, ki sodelujejo pri listu, tiči za vsakim modernim časopisom tisto neosebno »nekaj«, ki nevidno vlada. Časopis živi kot anonimna moč svoje lastno življenje.

Glavni razlog za obdržanje anonimnosti v nekaterih slučajih leži že v samem poslanstvu časopisa, ki naj služi javnim interesom. Močnejše kot kdaj, vladajo danes v javnem življenju gospodarske, socialne in autoritativne sile. Nadzorovati delovanje teh faktorjev, nasprotovati jim v njihovi neupravičenosti, razvijati jih v interesu javnosti je naloga, dana časopisju. Pogosto dobiva časopisje dokaze za zlorabe, korupcije, nepravilnosti, prevare, za krivična osebna premeščanja in druge nerednosti od prizadetih uradov, oblasti, trgovskih in industrijskih zavodov. V takem slučaju mora list čuvati anonimnost poroka, kajti njegovo imenovanje bi ga lahko gospodarsko uničilo in družabno onemogočilo. Če bi bilo imenovanje oseb dolžnost, bi časopisje mnogokrat ostajalo brez dragocenega gradiva. V vseh slučajih torej, kjer se ne sme iz gospodarskih in družabnih razlogov imenovati imena poroka, nudi časopis svoje ime in svoj glas za moralno kritiko in zagovor osebe, ki je koristila časopisu in s tem javnosti z dobrim obvestilom. V takih slučajih je anonimnost potrebna in na mestu.

Odločno pa jo je treba odpraviti drugod. V feljtonu je skoroda odpravljena, enako v literarnih in umetnostnih kritikah, ki so podpisane z imeni ali pa splošno znanimi signaturami. Tako daleč smo tudi že pri nas.

Kakor pa je anonimnost potrebna v nekaterih zgoraj omenjenih slučajih, je nelojalna in sramotna povsod tam, kjer služi za kritiko najostrejšim osebnim napadom, ali pa sramotenju tako poedincev kakor skupin. Kar se tega tiče, je gotov del slovenskega časopisja na pomilovanja vredni nizki stopnji. Če si le malo predočimo način pisanja nekaterih naših listov!

Naše časopisje je izrazito strankarsko (Gruppenpresse, Meinungspressen ali Gesinnungspressen). Poročila se v njem ne podajajo samo kot obvestila javnosti, temveč se jim daje posebni prizvok, ki pač odgovarja programu in nazorom stranke, katere glasnik je list. To še ni nič slabega, prav tako kakor je razumljivo nasprotje in močna konkurenca različno usmerjenih taborov, ki skušajo pridobiti vsak čim večji del javnosti za sebe in s tem naročnike za svoj list. Gospodarski moment igra tu važno vlogo. Vsak listov naročnik je njegov denarni podpornik in list je vezan na gotovo število odjemalcev. Do tu je vse v redu.

Gotovo pa ne odgovarja najosnovnejšim moralnim zahtevam tisti način pisanja, s katerim se hoče v naši javnosti uveljaviti del časopisja. Če je obmetavanje nasprotnika z žaljivimi primki, neolikanimi pridevki, mnogokrat izmišljenimi, neosnovanostmi, in celo pozivanje na boj s pestmi dovoljeno in si prizadeži ne more pridobiti zadoščenja, je zadeva javnosti in njenega čuta, da obračuna z žaljivcem. Toda s kom? S katerim? Ko je pa vse skrito za listom! Le malo jih je, ki bi izvajali konsekvence in se odvrnili od takega lista. Večini še prija tak način obračunavanja. Ni torej krivde samo na uredništvih takih listov, ki se skušajo s ceneni sredstvi prikupiti občinstvu, temveč je odgovornost tudi na občinstvu samem. Da sploh sprejema tako časopisje in ga bere. Saj sta občinstvo in časopisje kakor dvoje zrcal. Eno je odraz drugega. V časopisju se zrcali mnenje večine, na drugi strani vpliva časopis na nazore mnogih. Izgleda, da ni v vseh naših uredništvih dovolj odgovornih ljudi, ki bi spoznali vso nevarnost, katero nosijo demagoške krilatice, prazna gesla, nekritična hujskanja za občinstvo, kateremu so namenjena. Da niti ne govorim o višini ali boljše nižini, na katero pada list, ki se poslužuje takih načinov pisanja.

Na javnosti bi bilo, da bojkotira v svojem interesu take vrste časopisov. Toda ta zahteva je prevelika. Da pa se le dvigne odgovornost naših novinarjev in higijena časopisja, se nujno javlja zahteva po odpravi anonimnosti. Kdo se bo še upal klatiti neotesanosti, če bo pod njimi blestelo njegovo ime? Kdo bo še pisal v slogu cmokavzarjev in ušpern, in se bo obenem predstavljal javnosti kot njen duhovni voditelj in vzgojitelj, če bo moral s svojim imenom jamčiti za resničnost svojih besed? Že Schopenhauer je zmerjal, da »je lopov, kdor se ne podpiše« in Treitschke je tožil: »Strahotna nemoralna anonimnosti ima za posledico moralno korupcijo.«

Zloraba anonimnosti je težka rana na deblu našega novinarstva. Če hočemo, da bodo dnevnik in sploh vse časopisje popolnejši, bolj življenjski in individualnejši; da ne bodo le brezupno morje lokalnih poročil in polemik, temveč resničen tolmač dognanih nazorov, izobraženosti in plemenitosti, tedaj odpravimo v naših časopisih anonimnost, ki je tem zahtevam najbolj v napoto. Potem se bo pokazalo, kdo se bo upal še v nadalje pisati na način, ki ni običajen med olikanimi ljudmi, kdo bo vztrajal pri svojem slogu tudi tedaj, ko se bo podpisal s svojim imenom! Pod plaščem anonimnosti pišejo ljudje o tem, o čemer se sramujejo govoriti. Zato ni čuda, če se naše časopisje bori z mnogimi napakami, ki jih povzročajo anonimno delo: s površnostjo, nekritičnostjo, lahkomišelnostjo, s praznimi gesli in žaljivo polemiko.

Individualizirajte novinarsko delo, dvignite ne le sam stan, temveč tudi moralno in intelektualno višino časopisov in nudite namesto vsakdanjih plehkosti čitateljem stvari, ki nosijo pečat izdelanih osebnosti in sledove volje, ustvariti najboljše, kar človek zmore, in to šele posredovati drugim!

Vlasta Tancigova.

A. D. Triglav v Zagrebu javlja svoj odbor: preds. V. Šmigoc, tajnica Lea Prahova, blagajnik Fatur J. V odboru in nadzornem odboru so 4 filozofi, 3 agronomi, 3 šumarji, 1 veterinar, 1 med. in 1 tehnik.

Veliko zalogo
modernih in športnih srajc, samoveznic, nogavic, žepnih robcev, puloverjev itd. nudi po najugodnejših cenah

»**JELKA**«
Franciška ulica

Ogled rudnika, tovarne benzola in železarne v Mislovicah, nam je pokazal visoko razvito industrijo Šlezije in še boljše smo razumeli vzrok ogorčene borbe med Poljaki in Nemci prav za te pokrajine.

Poznanj, mogoče najbolj čisto mesto Poljske, nam je dal vtis nemškega trgovskega mesta. Tudi organizacija ekskurzije je edino tu dosegla zadovoljivo višino. V mestu je največja podružnica Poljsko-Jugosl. lige. Na recepciji smo opazili, da poljsko jugoslovansko prijateljstvo nima konkretnih gospodarskih ali političnih osnov, da je verjetno le sentimentalno panslovanstvo.

Po ogledu tovarn žveplene kisline, superfosfata in kleja v Lubonu smo odšli v Gdinjo. Občudovali smo zagrizenost poljske politike, njeno hotenje postati velesila, ki je prav v Gdinji našlo svoj najvišji in do danes edini pozitivni uspeh. Mesto, ki je nastalo po ukazu, so vzljubili Poljaki mogoče prav radi njegove mladosti, v njegovi rasti, ki jo občuduje vsak Poljak in to ne po ukazu.

Naša mnenja o Gdinji so bila ločena. Mnogi niso priznavali lepote linij modernega mesta. Drugi smo pa čutili rast novega žarišča poljske trgovine, mogoče še več, zagrizenost mladega življenja. Ogleдали smo si pristanišče, oljarno, luščilnico riža in carinarnico.

Zanimalo nas je, kakšen je Gdansk danes. Žal, radi pretirano ostrih borb med nemškim in poljskim fašizmom tega nismo mogli. Bili smo tujci. Nismo imeli tedaj vzroka navduševati se posebno, bodisi za Poljake, bodisi za Nemce. V vsakem delu, v vsaki besedi pa smo čutili ostro nasprotje obeh šovinizmov. V Gdanku je prišlo do pretepev, do pobojev Poljakov. Nasprotje je s tem toliko naraslo, da smo sami čutili, da kot gosti Poljakov ne moremo v Danzig. Le majhen dogodek, toda nam vsem jasen in grozeč.

Varšava, milijonsko mesto. Človek je razočaran. Mesto brez linije, brez vsake discipline. Promet ves neurejen, ne motoriziran, še vedno prevladujejo izvoščiki. Ulice umazane, nočni lokali razkošni in dragi. Križišče zapadne prosvetljenosti in vzhodnega carskega absolutizma. Vse dela vtis malenkosti, dolge, počasne, nekoliko zmodernizirane vasi. Nima sistema. Izvršili smo svoje konvencionalne dolžnosti: sprejem pri našem poslaništvu, sprejem pri Ligi, polaganje venca na grob padlega junaka in drugo. Ogleдали smo si slikarske galerije, inštitut za telesno vzgojo CIF, pivovarno, radio inštitut in plinarno.

Naša zadnja postaja na Poljskem je bil Krakov. Mestu se pozna, da je bilo dolgo pod upravo Avstrije, kar se vidi zlasti po čistosti. Stara prestolnica Poljakov in za Gdinjo ljubljeneček Poljakov. Mesto ima mnogo kulturno zgodovinskih spomenikov.

Ogledali smo si še rudnik soli v Vilički in tovarno dušikovih spojin v Moščicah, na povratku še Bratislavo in Dunaj.

Priznavamo, niso nas toliko zanimali obrati. Hoteli smo spoznavati poljsko mladino, ki bo nekoč, kot naša, vodila svojo državo. Danes nimamo več vere v njo. Med poljskimi akademiki in ljudstvom je prepad. Poljski študent se izgublja v svojem privilegiranem položaju, izživlja se v fašističnih geslih in je opora militarizmu. Prav v tem je tako ostro ločen od poljskega naroda, študent ga ne pozna in se ne zaveda nikakih dolžnosti do ljudstva. In v tem smo si popolnoma nasprotni.

Mogoče je ta slika poljskega akademika pretemna. Srečavali smo jo štirinajst dni, verjetno je tedaj, da bo naša sodba mnogim presubjektivna.

Sami bi želeli, naj se izkaže, da so ti naši vtisi zmotni?..

F. B.

Pozivamo vse naše naročnike in somišljenike, da kupujejo pri tvrdkah, ki inserirajo v našem časopisu!

Tovariši! Razšli se boste za Božič vsak na svoj dom.

Vsi veste, da smo navezani samo na naročnike. Čim več bomo imeli naročnikov, tem boljši bo naš list in tem bolj redno bo izhajal.

To misel dajemo na pot vsem, ki jim je naš list pri srcu.

Vsak naj v svojem kraju pridobi čim več novih naročnikov.

Malenkosti dneva . . .

Z univerze

Povedati Vam moramo,

da je »Straža v viharju« pisala o listi »Tehnikov« tako:

»Lista tehnikov« (volili so jo komunisti, vseh vrst marksisti, vsi Bolgari, ki študirajo pri nas, Srbi in mnogo takih, ki so šli na lim) — 328 glasov (Muha G.).

Kako to veste, vi Stražarji, ko so bile volitve vendar tajne! Glejte, po Vaši metodi bi mi lahko z isto ali še večjo upravičenostjo napisali tole:

»Lista 1940« (volili so jo vsi teologi, vsi frančiškani, vse redovnice in mnogo takih, ki so šli na lim, namreč programa »1940«) — 419 glasov (Derkač).

da so se neodvisni nacionalni akademiki pri volitvah v Akademsko Akcijo od vseh najbolj trudili. Vse so spravili na volišče. Volili so zdravi in bolni. Zdravi so prišli sami, bolne pa so na volišče vozili z avtomobilom.

Rezultat: zdravi + bolni = 134.

da so teologi pri zadnjih volitvah v Akademsko Akcijo izpremenili svojo zunanjo formo nastopanja. Velik del jih je prišel namreč na volišče v civilni obleki. Ne vemo ali je to »taktično potezo« pogruntalo teološko društvo samo, ali jih je prisilila v to višja sila.

Kar pa vemo, je to, da so izgledali neznansko smešno. Vsaj nekateri, ki se jim je določno poznalo, da imajo obleko izposojeno. Ta preširok ovratnik, neveščje zavezana kravata, oni prekratke hlače, tretji rokave predolge.

Res od srca smo se smejali.

da še danes visi na uradni deski rektorata na tehniki par pol nekkih navodil, kjer piše, da veljajo ta navodila za Univerzo Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani.

Papir je že ves rumen.

da ima gospod vršilec dolžnosti sekretarja univerze še vedno samo trikrat na teden točno ob 9. uri zjutraj čas za študente in to kljub našemu dovolj jasnemu opozorilu, da to odločno ni prav in da je to odločno premalo.

All jih je volja?

»Straža« piše: »Zanimali smo se in povprašali med katoliškimi akademiki, ti pa so nam povedali, da jih ni volja število svojih društev še pomnožiti...«

Mi se pa nismo zanimali, slišali smo pa vendar, da jih je volja: nov klub bi naj bil »Kladivo«, klub katoliških tehnikov; pravila so bila odobrena na isti senatovi seji kot pravila »Slov. kluba«.

Split dobi moderno bolnico

Kakor poroča »Politika« z dne 4. dec. 1936, dobi Split novo moderno bolnico. Dopisnik iz Splita najprej poroča o obupnih razmerah v splitski bolnici, o slamnjačah po hodnikih itd., torej z eno besedo

„Straži“ na uho

V zadnji številki »Straže v viharju« je nekaj kratkih vrstic posvečenih novoustanovljenemu »Slovenskemu klubu«. Dopisnik, ki ni podpisan z imenom, zatrjuje, da tega kluba niso ustanovili katoliški akademiki niti letošnji novinci, ampak ugotovi kar ex cathedra: iniciatorji (Slov. kluba) so sami eminentni predstavniki svoj čas razpuščene »Triglava« in njegovega postuma »Mladega Triglava«, podpisniki pa tudi manj poznani člani, oziroma samo simpatizerji. Ne vemo, zakaj si je dopisnik — nedvomno je poštenjak — izbral tako čudno, ovinkarsko in ne bogve kaj častno pot preko podpisniške liste, da se je »seznanil« z nami, namesto, da bi prišel k nam v lokal, nas tam spoznal, kdo smo in kaj hočemo, ali se morda udeležil našega ustanovnega občnega zbora in tam zvedel za naše težnje, ne, tega ne vemo; a eno je gotovo, da mora biti ta dopisnik v zelo dobrih odnošajih z univerzno pisarno, ker — kolikor vemo — podpisniške pole niso kar takole komur-sibodi na vpogled. No, in če smo že pri podpisniški poli, ali se ne bi ustavili še pri majhni, toda značilni zanimivosti, ki je dopisnik ni hotel opaziti: velika večina podpisnikov je »studov« in kaj malo med njimi je »candov«. In še ti »studi« so ponajveč novinci. »Ali ni morda med letošnjimi novinci kaka posebna skupina, ki je z gimnazije prinesla toliko slovenskega zdravja, da je sklenila osnovati

o istih pojavih, ki jih srečujemo tudi v ljubljanski bolnici. Pred nekoliko leti je dobil Split novi infekcijski oddelek, ki je zgrajen na Firulah pri Splitu, kjer je določeno mesto za bodočo moderno bolnico. Sedaj je že odobrena licitacija za graditev novega velikega kirurškega oddelka. Za ta paviljon je določenih 10 milijonov dinarjev iz posojila, ki ga je ministrstvo za narodno zdravje najelo pri OUZD. Seveda je tudi že izdelan celoten načrt za novo bolnico. Drugi oddelki pridejo v kratkem na vrsto.

Ko govorimo o tem, ne mislimo omalovaževati potreb mesta Splita ali celo vzbujati videz, da smo proti graditvi bolnice v Splitu. Ne. Hoteli bi le opozoriti merodajne faktorje, ki so na vladi, da se v enako obupnih — če ne še hujših — razmerah nahaja ljubljanska bolnica in da z isto upravičenostjo tudi Ljubljana zahteva svojo novo bolnico.

Glavno

»Ah, gospod doktor, ali bi ne mogli rešiti moji ženi vsaj še par dni življenja? Strašno bi bilo, če bi umrla, pa ne zvedela prej, ali se bo kornvalski vojvoda oženil z gospo Simpsonovo, ali ne.« — (»Prager Presse«)

Ivan Rob:

MALI OGLASI.

Prodajamo značajnost svojo za skorjo kruha črnega, svoj plašč obračamo po vetru, če sila je, prodamo ga.

Kupujemo talente ljudske, krvavo žuljave roké, kupujemo pomembne gláve, plačilo — zvezane nogé.

Oddamo službo klečeplazu brez hrbtenice, brez glavé, le to zahtevamo od njega, da vedno za gospodom gre.

Kupčujemo pa z ideali, z ljubeznijo za dom in rod. Pazite na zaščitno znamko: na zlatem polju siv robot.

Poroka. Kapital je ženin, nevesta je Kosmata Vest, Dobiček sin je skoporiti in hčerka lakomna — obrest.

Umrli je gospa Poštenost, denarja zapustila ni; kdo vence in pogreb po plačal, le to nas danes še skrbi.

Darujte v tiskovni sklad

poseben Slovenski klub?« se vprašuje dopisnik, hkrati pa odgovarja: »Nismo jih našli.« Mi mu pa povemo čisto tiho in na uho, da je ena tretjina vsega članstva »Slovenskega kluba« letošnjih novincev in da so prav ti največ doprinesli k ustanovitvi novega kluba. Težišče kluba pa je ravno na onih članih, ki so bili doslej neorganizirani in odrinjani od vsega dela na univerzi ravno zato, ker ni bilo doslej na univerzi nobene formacije, ki bi bilo njeno delo usmerjeno res izključno v to, da se izboljša življenje slovenskemu ljudstvu. Na prste pa bi se dalo sešteti one, ki so bili že kje vpisani, pa bodisi, da so bili člani »Triglava«, nacionalističnih ali tudi katoliških organizacij. — Glede iniciatorjev, ki so, po dopisnikovih besedah sodeč, sami »eminentni predstavniki« razpuščene »Triglava« in »Mladega Triglava«, pa prosimo dopisnika, naj se nikar nič ne ženira in naj pride kar z imeni na dan, naj našteje vse lepo po vrsti, pa si bomo kmalu na jasnem. — Sicer pa prosimo »Stražo«, naj kar naravnost pove, kaj ji ni všeč na našem programu, v čem se ji zde smeri, v kate-
**tere je usmerjeno naše delo, zgrešene. Naj pre-
rešeta naš proglas, članek o našem klubu, ki je bil
priobčen v eni izmed zadnjih številki »1551«, in to,
kar je priobčenega v današnji številki. Prepričani
smo, da se bo vse veliko bolj razčistilo z jasno
kritiko in pošteno polemiko kot pa z neosnovanim
natolcevanjem.**

Odbor »Slovenskega kluba«.

Slaščice

lastnega izdelka

Študentje, če v slaščičarno,
potem k

PELICONU!

DR. A. KANSKY

KEMIČNA TVORNICA

KEMIJA

FIZIKA

MEDICINA

HIGIJENA

LJUBLJANA, KREKOV TRG 7
TELEFON 20-88

Dobra vina! Dobra kuhinja!

Vinarna Kajfež

— Nebotičnik —

želi srečen Božič in srečno novo leto

F. KOLLMANN

LJUBLJANA

STEKLO,
PORCELAN IN
LABORATORIJSKI
PREDMETI

Znižane cene

imajo p. n. g. akademiki v frizerskem salonu

Stane Rakar

Ljubljana, Prešernova ul. 7
Poleg glavne pošte (Vežni vhod)

Solidno in izredno
poceni v konfekciji

OLUP

Ljubljana, Stari trg

TIVAR

OBLEKE

Priporoča se
najmoderneje urejena lekarna
Dr. G. PICCOLI
Ljubljana (nasproti nebotičnika)
Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške
blagajne.

Če hočete biti dobro oblečeni, obrnite se z zaupanjem
na znano domačo manufakturno in konfekcijsko tvrdko

DRAGO SCHWAB

Ljubljana, Aleksandrova 7

Bogata izbira zimskega blaga in vseh vrst oblačil po
konkurenčnih cenah!

GRAVEUR

Anton černe

ETIKETE
ŠTAMPILJE
LJUBLJANA

Kupujte usnjene izdelke
le v strokovni trgovini!

Specialna trgovina za vse usnjene predmete kakor tudi
rokavice je ljubljanska tvrdka

D. Ostrožnik

Pasaža - Nebotičnik

V svojih novih prostorih Vam
postreže najboje, najsolidnejše
in najceneje.

Pridite in prepričajte se sami.

Nova študentovska tradicija je:

„Gremo k Štrajzeljnu“ na Poljansko cesto

Dobro vino! Prijeten pomenek!

Blago za

smučarske drese

največja izbira in najsolidnejše cene v
manufakturni trgovini

A. ŽLENDER

Ljubljana, Mestni trg št. 22

TISKARNA SLOVENIJA

DRUŽBA Z O. Z.
LJUBLJANA
WOLFOVA UL. 1
TELEFON 27-55

VIDMAR

Prva jugoslovanska tovarna dežnikov

**VIDMAR
NOGAVICE**

**VIDMAR
DEŽNIKI!**

Pred škofijo **Ljubljana** Prešernova ul.

Za Božič

**Vam nudi
po najniž-
jih cenah:**

Porcelan
steklo
aktovke
damske torbice
nahrbtnike
turistovske potrebščine
toaletne potrebščine

Pletenine
trikotajo
damsko perilo
moško perilo
nogavice
rokavice
ovratnike
samoveznice

Damske plašče
predpasnike
kuhinjske potrebščine
otroške igračke
norimbersko blago
čevlje vseh vrst
po najnižjih cenah

**ANT. KRISPER
LJUBLJANA**

Mestni trg 26

Stritarjeva ulica 1-3

Dobra, tečna hrana
in poceni v kuhinji

**»ŽEDOM«
NOVI TRG**

Kosilo že za Din 4'—

Posebne ugodnosti za akademike!

Od sladkarij, pa
do pelinkovca,
vse dobite pri
Košaku.

Študenti, vsi v

Košak

bar

slaščičarno!

Prešernova ul.

Kupujte pri tvrdki

Iv. Bonač

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica

ki Vam nudi visok popust
in nizke cene. Posebno
opozarjamo na preure-
jeni tehnični oddelek!

PRIPOROČAMO

NOVO KUHINJO

ALEKSANDROVA C.
NASPROTI PALAČE „DUNAV“

HALO!

Smučarji

člani J. A. S. O. in A.
S. K. imajo pri tvrdki

Kolb & Predalič

Ljubljana, Kongresni trg 4

10% popusta

V zalogi imamo vse
smučarske potrebščine
kakor: pletenine, jo-
piče, čevlje itd.